

نقش ائمه اطهار(ع) در گسترش تمدن اسلامی بسیار پررنگ است

میرخلیلی، پژوهشگر گفت: در گسترش تمدن اسلامی نقش ائمه اطهار(ع) بسیار پررنگ است و هرکدام از ائمه(ع) بسته به حیات سیاسی و اجتماعی خود و فضای زندگی آنها نقش در شکل گیری تمدن اسلامی داشته اند.

میرخلیلی، پژوهشگر گفت: در گسترش تمدن اسلامی نقش ائمه اطهار(ع) بسیار پررنگ است و هرکدام از ائمه(ع) بسته به حیات سیاسی و اجتماعی خود و فضای زندگی آنها نقش در شکل گیری تمدن اسلامی داشته اند.

به گزارش خبرگزاری مهر، فرهنگ و تمدن اسلام مجموعه باورها و ارزشهای اسلامی و نمود آن در پیشرفت علم و هنر و ظهور نهادهای اجتماعی و سیاسی در بین ملل و مردمی است که اسلام را به عنوان دین خود پذیرفتند. پایگاه خبری طلایه در این خصوص با سیدجواد میرخلیلی، محقق و پژوهشگر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، مدرس دانشگاه امیرکبیر و عضو شورای سیاستگذاری پایگاه فقه حکومتی وسائل، گفتگویی کرده که مشروح آن را در ادامه می خوانید؛

***تاثیر اسلام در پیشرفت تمدن بشری تا چه اندازه بوده است؟**

بحث فرهنگ و تمدن، امروزه بحث مهمی در جامعه است که نقش کلیدی در شناخت و توسعه کشور دارد. درباره تمدن و فرهنگ تعاریف متعددی و مختلفی از سوی اندیشمندان خارجی و یا ایرانی وجود دارد و کلیت آنچه که بدان اشاره می کنیم این است که در میان فرهنگ و تمدن قرابت خاصی وجود دارد هرچند که گفته شده تمدن بیشتر به ظواهر زندگی اجتماعی تکیه دارد ولی در فرهنگ، معنا نیز نقش وسیعی دارد. در زندگی اجتماعی این دو مقوله همیشه در کنار هم هستند؛ تمدن اسلامی وقتی عنوان می شود؛ به تمام ویژگی های زندگی اجتماعی، متأثر از اسلام، دلالت می کند.

در واقع یک قالب و محتوایی در میان است که گاهی مراد از تمدن اسلامی، همان تمدن مسلمان ها است و تنها کسانی که این کار را انجام می دهند، مسلمان هستند. مقام معظم رهبری نیز عقاید و اخلاق را فرهنگ اطلاق می کنند و در اینجا مراد باهم گرفتن این دو است یعنی در جایی که اسلام در زندگی اجتماعی انسان اثر می گذارد، بعد فرهنگی است.

در نتیجه اسلام بیشتر در زندگی اجتماعی و بالاخص به فرهنگ اثر می گذارد بنابراین فرهنگ با این معنا با تمدن ارتباط برقرار می کند و مسائل فرهنگی و تمدنی به نحوی با هم آمیخت است تا بدان جایی که یک پدیده از جهتی ممکن است مربوط به تمدن و از جهتی دیگر مربوط به فرهنگ شود، یعنی اگر شکل ظاهری و جهات محسوس یک پدیده را مورد بررسی قرار بدهیم به بعد تمدنی آن و اگر جهات معنایی را مورد نظر قرار دهیم، آن بار معنایی، حکایت از باور و ارزش خاص یک جامعه کند با فرهنگ یک جامعه، مرتبط می شود.

***با توجه به اینکه هر تمدن بشری عناصر خاصی دارد، عناصر و ویژگی های تمدن اسلامی چیست؟**

شکل گیری تمدن اسلامی ریشه در این دارد که اسلام تنها دینی است که بنیان خود را صریحا بر اجتماع نهاده و در هیچ شانی از شؤون خود از مسئله اجتماع غفلت ننموده و از عناصر خاص آن می توان به موارد زیر اشاره کرد:

اسلام در واقع به نحوی در فرهنگ و تمدن موثر بوده که یک سری مولفه ها مانند روح اجتماعی که در احکام اسلام وجود دارد این خود یکی از آن مواردی است که تأثیرگذاری اسلام در تمدن بشری را نشان می دهد. اسلام دینی است که بنیان خود را صراحتا بر پایه احکام اجتماعی قرار داده است و روح اجتماعی در احکام اسلامی وجود دارد تا بدان جایی که در دین اسلام می توان به سهولت احکام سیاسی و اجتماعی را نظاره نمود و پشتوانه ای که دارد در فرهنگ و تمدن اثرگذار است.

توجه اسلام به علم نیز از مولفه های قابل بحث است که علم هم یکی از عناصری است که در شکل گیری تمدن موثر است؛ در اسلام خود بحث علم و مشتقات علم در قرآن به دفعات مورد بررسی قرار گرفته است. در آیه ۹ سوره زمر «هل یستوی الذین یعلمون والذین لا یعلمون؟» یعنی کسانی که می دانند و نمی دانند باهم یکسان هستند و یا در روایات مختلفی بحث های مختلفی پیرامون علم وجود دارد و زمانی می توانیم بگوییم که اسلام در فرهنگ و تمدن تاثیر گذار است که برآن عناصر منطبق باشد.

نظم هم از عناصری است که در تمدن موثر است و در روایات هم به این مقوله بسیار برخورد کرده ایم که هر چیزی در جایگاه خود قرار گیرد و یا هدف مشترکی که تقریباً پیامبران داشتند ایجاد نظم اجتماعی و قوانین فردی و اجتماعی بوده است. به نوعی همه انسان ها در مقابل جامعه اجتماعی، هم نوع و حتی خود و محیط زندگی نقش و وظیفه دارد و مورد توجه زیاد اسلام است.

تعاون و همکاری از عناصر تأثیرگذاری است که در پیشرفت تمدن‌ها بسیار موثر است تاجایی که نمی شود تمدنی پابرجا باشد درحالی که وحدت و تعاون نداشته باشد. تمدن در اجتماع و جمعیتی که به یک کانون وابسته هستند، محقق می شود. در قرآن نیز در آیه ۱۰۳ سوره آل عمران: «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ فُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم مِّنْهَا ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ» می بینیم که در واقع پیام این آیه وحدت است و موارد دیگری مانند اخلاق، صبوری و ... که اسلام در آن تاکید دارد و می توان از آن ها عناصر تمدن اسلامی نام برد.

اسلام، علوم تمدنی را نیز منتقل کرده است؛ تعاملی که با مسیحیان در اسپانیا، ایتالیا، و در جنگ های صلیبی و آشنایی آنها با فرهنگ و تمدن اسلامی و همچنین ترجمه کتب عربی بالاخص در سده پنجم تا هفتم هجری به زبان مختلف ترجمه شد و موارد دیگر که باعث شد مسلمانان علومى که دارند را توسعه بدهند و باعث گسترش آن شوند.

* در گسترش تمدن اسلامی چه کسانی نقش اساسی داشته اند؟

در گسترش تمدن اسلامی نقش ائمه اطهار(ع) بسیار پررنگ است و هرکدام از ائمه(ع) بسته به حیات سیاسى و اجتماعى خود و فضای زندگى آنها نقش در شکل گیرى و در نهایت گسترش تمدن اسلامى داشته اند. همچنین در این بحث مى توانیم به حضرت امیرالمومنین(ع) اشاره نماییم که ایشان، عقلانیت و خردورزى، توجه ایشان به علم، اخلاق سیاسى و توجه به اخلاق و معنویت، دین محوری، کرامت انسانی، ارزش ها، در حوزه های اجتماعى با رفتار و گفتار خود در میان مردم این موارد اثرگذار را در تمدن اسلامى نهادینه نمود؛ به گونه ای ایشان بحث ارزش و هنجارها را مطرح کرد که انسجام اجتماعى بستگى به آن دارد.